

Kastamonu'da Ölümle İlgili Âdet ve İnançlar

Eyüp Akman*

Kastamonu, yaklaşık bin yıldır düşman işgaline uğramamış, milli kimlik ve kültürünü muhafaza etmiş müstesna vilayetlerimizden birisidir. Çerek hiç düşman işgaline uğramamış olması ve gerekse etkileşimde bulunduğu kültürlerle kendi kültürünü tam anlamıyla teslim etmeyen bir yapıda olması Kastamonu'yu tam bir Türk yurdu yapmıştır. Türklüğün mührünü biz, Kastamonu'da maddî ve manevî kültür olmak üzere iki boyutlu olarak görmekteyiz. Selçuklu, Osmanlı eserlerinin dîmdik ayakta kaldığı Kastamonu'da, eski Türk inanç ve maneviyatına ait kültürün izlerini de fazlasıyla bulmak mümkündür. Kastamonu'da ölümle ilgili inanç ve âdetleri ihtiva eden bu kısa araştırmamızda Kastamonu'da mevcut ölümle ilgili pratikleri aktardıktan sonra bunların diğer Türk cumhuriyetleriyle mukayesesini yapacağız.

Kastamonu ve havalisinde öleceği anlaşılan hastayı, ailesi ve yakınları, gece gündüz sırayla beklerler. Kişinin durumunun ağır olduğunu duyan hastanın yakınları, dostları, hastayla helalleşmeye gelir. Hastanın öleceği, benzinin solmasından, burun deliklerinin yukarı kalkmasından, tırnaklarının göğemesinden, ayaklarının soğumasından anlaşılır. Hasta ölünce sâla ile köye cenaze olduğu duyurulur. Eğer hasta ölmekte zorlanırsa, "birisini beklemekte veya birisine kendini saklamaktadır" denir. Eğer o kişi gelirse hastanın hemen öleceğine inanılır. Gelmesi mümkün olamayan bu kişileri temsilen, bu kişinin bir elbisesi hastanın üzerine doğru örtülür veya başının yanına konur. Bu gelenek Gagavuz Türklerinde de hâlâ yaşamaktadır (Yoloğlu, 1991:61). Böyle hastalara Azerbaycan'da "gözlemesi var" denir ve hastanın eline toprak veya taş verirler, üstüne kara bir parça çekip döşüne ayna koyarlar (Yavuz, 1991:93).

Hasta olmadan önce, birtakım olaylardan köyde cenaze çıkacağı anlaşılır:

*Doç.Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Gece sessizliğinde tavan arasının çatırdaması o evden veya yakın bir yerden cenaze çıkacağına işarettir. Baykuşun sürekli aynı evin çatısında ötmesi, köpek ulması, ölümün habercisi sayılır. Köpek, hangi evin önünde veya yakınında ulursa o evden cenaze çıkacağına inanılır. Evin üzerinden karganın üç defa bağırarak geçmesi, mezarlığa götürülen tabutun yalpalanması, bu cümleden inançlardır (Akman, 2001).

Rüyasında cenaze gören bir kişi, evin kapısı üzerine bir ciğer asar. Ciğer asmazsa rüyada görülen cenaze, bu kişiyi de çağırabilir. Ciğer asılmışsa çağırmaya gelen, kapıdaki ciğeri alıp gider (Erdoğan, 1991:25). Yine rüyada ayna, kabak, mantar toplamak, bir yapının geçmesi gibi olayların görülmesi, yakında bir ölüm olayının olmasına delalet eder.

Hasta öldükten sonra cesedi soğumadan, gözleri açık ise sızazlanarak kapatılır. Eğer hasta, gözleri açık öldüyse, bunun anlamı "Dünyadan muradını alamamış," şeklindedir. Çenesi ve ayak parmakları bağlanan cenazenin, elleri yanına uzatılır. Karnı şişmesin diye üzerine bıçak, kayış veya demir türünden eşyalar konulur. Ölünün beyni soğumasın diye elden geldiğince çabuk gömülmeye gayret edilir. Zira ölünün beyni soğursa kabir sualini veremeyeceğinden korkulur. Fakat uzakta akrabaları varsa onların gelmesi beklenir. Ölü, geceye kalmışsa eğer, muhakkak birileri tarafından beklenir. Gagavuz Türklerinde de bu uygulamayla karşılaşmaktayız. Onlar da ölüyü yalnız bırakmazlar, ölünün şeytan tarafından alınacağından korkarlar. Evden ikinci ölü çıkmasın diye de ölü götürülen yere demir bir şey atarlar (Yoloğlu, 1999:162).

Ölüm olayı olur olmaz derhal ölünün ayakkabıları, yeniden bir felaket daha olmasın diye dışarıya atılır. Aynı adeti Harput'ta da görmekteyiz. Orada ölünün ayakkabıları yabancı bir kişiye verilir. Bununla, ruhun evi bastığı kabul edilen ağırlığından, kasavetinden kurtulmuş olunduğuna inanılır. Ayakkabıların yabancı bir kişiye verilmesi ile, ruhun evle olan iribatını kesmek, onun eve dönüşünün önüne geçilmesi sağlanmış olur (Araz, 1995:121).

Ölü yıkandıktan sonra kefenlenirken ağzına, burnuna ve kulaklarına pamuk konulur. Ölüyü yıkandıktan sonra, ölünün yakınlarından bazılarını cesedin yanına getirirler ve cesede ellerini sürdürürler. İnanca göre, cesede elini süren kişinin acısı biraz azalacaktır. Yine acı azalır diye, ölü yıkanan suyla ölünün yakınlarının elleri ve yüzü yıkanılır. Cenaze yıkama işlemlerine aile fertlerinden bazıları da yardım edebilir. Bugün Uygur Türklerinde de ölü yıkayanlara, ölünün akrabaları yardım etmektedir. Ölü kefenlenirken, kefen iğne kullanılarak dikilmez. İslami bir pratik olan aynı uygulama, Uygur Türklerinde de vardır (Rahman, 1987:312). Tabutun üzerine mezarlığa giderken, bayanlarda bir kuşak koymak adettir. Son zamanlarda tabutun üzerine bir de battaniye konulmaktadır. Tabut, mezarlığa omuzdan omuza alınarak taşınır. Eğer tabut taşınırken sağa sola çok yalpalanırsa bu, yakında yeni bir cenaze çıkacağına işarettir. Mezar örtülürken, toprak, ölünün üzerine küreklerle sırayla atılır. Kürek elden ele verilmez. Toprak atan kişi toprağı attıktan sonra küreği yere koyar, ondan sonraki kişi küreği yerden alıp toprağı öyle atar. Bu uygulamayla Erzurum Söğütözü'nde de karşılaşmaktayız. Onların inancına göre, bu araçların doğrudan doğruya bir elden ötekine verilmesi, sürekli mezar kazılacağına işaret sayılır (Boratav, 1984:195).

Araç ilçesi ve çevresinde cenaze gömüldükten sonra köy halkı, gelen misafirlere yemek yedirir. Köydeki herkes köy odasına yemek getirmek durumundadır. Böylelikle uzak yerlerden gelen misafirler ağırlanmış olur. Kadın misafirler ise köy kadınları tarafından evlere davet edilir, onlar da evlerde ağırlanmış olur. Buralarda daha önceleri yemek verme işi, cenazenin sahipleri tarafından yapılmış. Bu uygulama bu gün Kastamonu merkezde devam etmektedir. Mesela merkeze bağlı Kavacık köyünde ölü gö-

müldükten sonra, ölünün ailesi, gelen misafirlere yemek verir ve camide mevlit okutur. Diğer ilçe ve köylerde de ölünün sahipleri tarafından muhakkak yemek verilir. Cide'de bir inanca göre, ilk gün yemek verilirse, ölü geri gelip o yemekten yemiş (Acar, 2003:137).

Kazanlarda ölünün suyu kaynatılır ve kazanın üzerine bir tepsi un konur. Bu un, daha sonra fakirlere verilecektir. Cenazeyi yıkayana, su taşıyana, mezarı kazanlara (ki bunlar dört kişidir) sâla verene, hocalara, cenazenin öldüğünü diğer köylere haber verenlere (eskiden telefon vs. olmadığından civar köylere haberci gönderilirdi), para verilir. Umumiyetle bu para, ölen kişinin "ölümlük, kalımlık" diyerek sakladığı paradır.

O gün köyde hiçbir iş görülmez. Evdeki bütün sular dökülür. Ölünün yattığı odanın duvarlarına su serpilir. Güya hasta can verirken oralara kan sıçramıştır. Zaten evdeki suların dökülmesinin gayesi de Azrail can alırken o su kaplarına da kanın sıçradığı inancıdır. Yine başka bir inanç da, su kaplarının açık bırakıldığı taktirde ölünün ruhunun bu kaplardan içeceği (Erdoğan, 1991:23). Bu inancın aynısını Harput'da da görmekteyiz. Harputlular Azrail'in kılıcını evdeki bu sularla yıkadığına inanırlar. Taşköprü taraflarında, ölünün evine yakın en az yedi ev de sularını dökmek zorundadır. Altay Türklerinde ölüm olayından ötürü kirlendiği kabul edilen ev, hususi olarak davet edilen kamlara mutlaka temizletirilir. Ölüm ruhunun ancak bu pratiklerle evi ve yurdu terk edeceği inancı mevcuttur. Bu inanç, Teletül'te Yakutlar'da Lebedler'de ve Teletül'te de görülür.

Ölen kişinin vasiyetinin yerine getirilmezine titizlikle riayet edilir. O, ölmöden önce kendini kimin yıkayacağını suyunu kim taşıyacağını tayin eder.

Araç ilçesinin köylerinde bulunan eski evlerde iki kapı bulunur. "Yer kapı" olarak adlandırılan bu ikinci kapı, genellikle cenazelerin çıkarılmasında kullanılır. Bu adeti biz, Urenha Türklerinde de görmekteyiz. Abdülkadir İnan bunu bize şöyle anlatmaktadır: "Urenhalardan birinde misafir bulunan biri ölürse, bu ölüyü kapıdan çıkarırlar. Kendi ölümlerini kapıdan çıkarmamalarının sebebi fenalık yapmak için geri dönerken kapıyı bulmaması içindir. Ölü, misafir ise, inançlarına göre, akrabasını arayacak, bu eve tekrar gelmeyecektir." (İnan, 1995:184)

Ölen kişinin evi, bir gün sonra temizlenir, ölünün çamaşırları ırmak kenarında yıkanır ve fakirlere dağıtılır veya eski olanları yakılır. Eğer bu eşyalar evden kaybedilmezse ölünün ruhunun geri gelip bu eşyalarının yanında dolaşacağına inanılır. Ölünün odasında kırk gün ışık yakılır.

Ölümün gerçekleştiği yedinci günün ardından mevlit okutulur. Çatalzeytin taraflarında ölünün yedinci gününde mevlidi yapılırken, ölü hayattayken hangi yemekleri seviyorsa o yemeklerin yapılmasına dikkat edilir. Elli ikinci günde de Kur'an ve mevlit okutulur. Bu günde ölünün, etinin kemiklerinden ayrıldığına inanılır. Bu inançla biz, Azerbaycan'da da karşılaşmaktayız. Ölünün elli ikinci gününde Azeriler, ölünün "mefsil"lerinin birbirinden ayrıldığına inanırlar ve "ölü çok eziyet çekmesin diye Kur'an okuyup hayır yaparlar (Yavuz, 1991:93).

Kastamonu'nun bazı köylerinde ilk gelen dini bayramda, ölünün zıyatı yapılır. Zıyat, ziyaret demektir. Ziyaret mezarlıkta olur. Bütün köy halkı bayramın ya ilk günü ya da arefe günü, poğlarına (çıkınlanna) koydukları yufka ekmekleri ve miyana adı verilen un helvasıyla mezarlığa giderler. Kastamonu merkezde bu helvanın yerini çerez almaktadır. Getirilen bütün yiyecekler toplanır ve birbirine karıştırılır. Daha sonra bu yiyecekler eşit miktarda herkese dağıtılır. Araç ve civarında ölü evi, ölünün yaşının iki katı kadar yufka açar ve un helvası yapar. Bayramlarda, yani ziyaret için, herkes hel-

va yapmak zorundadır. Fakat ölü sahibi o gün, diğerlerinden daha fazla helva yapar. Buna "Bu bayram filanın ziyaratı var" denir. Bir tepsiye helvayı doldurup getirirler. Yiyecekler yenmeden önce hoca, Kur'an okur ve dua eder. Duadan sonra herkes bu yiyecekleri yer ve akrabalarının mezarlarını ziyaret ederek oradan ayrılırlar. Ziyaret işlemi İhsangazi taraflarında ölümden bir gün sonra yapılır. Onlar da mezarlığa helva ek-mek getirerek ölüyü ziyaret ederler.

Buraya kadar kısaca Kastamonu ve havalisinde mevcut olan ölümle ilgili adet ve inançlarda değindik. Bu adet ve inançlara diğer Türk cumhuriyetlerinde de rastlamaktayız. Bütün Türk uluslarında ölen kişinin ardından ağıt söyleme geleneği başlangıçtan beri mevcuttur. Bu uygulamaya Kastamonu'da da sık sık rastlamaktayız. Ölünün ardından ağıt yakılmazsa, ölü sahipleri, civar halk tarafından kınanır. Fakat son zamanlarda "günahtır" diyerek bu uygulamadan vazgeçilmeye çalışılmaktadır. Fakat özellikle yaşlı kadınları, hiçbir kuvvet ağıt yakmaktan alıkoyamamaktadır.

Ölünün arkasından ağlanması zorunludur. Eğer ağlanmazsa ölü beddua edemiş. Kastamonu merkez Subaşı köyünde eğer genç birisi ölmüş ise "figan" adı verilen yas tutma geleneği vardır. Figan yaklaşık üç gün sürer. Bu sürede evde ve çevrede aşırı üzüntü olur, evde herhangi bir iş yapılmaz, hatta yemek bile pişirilmez. Cenaze evine yemekler, komşular tarafından getirilir. Ölünün gömülmesinden itibaren üç sabah boyunca kabri ziyarete gidilir. Yasin suresi okunduktan sonra, ziyarete gelenlere gofret, simit dağıtılır. Azeriler "Ölünün yaraşığı ağıdır." (Yavuz, 1991:93) diyerek ölünün arkasından ağlanmanın zorunlu olduğunu vurgulamışlardır. Bilindiği gibi eski Türk geleneklerinde ölünün arkasından saç yolmak, yüz yırtmak gibi adetler mevcuttur. Bir ölüm dolayısıyla yasa girenler, bunu hem giyecekleriyle, hem de davranışlarıyla belli ederler. Çin kaynakları VI.yüzyıla ait yas törenleri hakkında verdiği bilgide, biri ölünce onun yakınları, ölünün bulunduğu çadırın etrafında fer-yatlarla yedi defa döndüğünden ve çadırın kapısına gelince bir bıçakla yüzlerini çizdikle-rinden bahsetmektedir.(Gökyay, 2000:CCCXCII)Dede Korkut hikayelerinde de ölünün anası, kız kardeşi, boy beyleri ak çıkarp kara giyerler, analar çekip yakalarını yırtarlar, acı tırnaklarını ak yüzlerine çalıp güz elması gibi al yanaklarını yırtarlar. Kastamonu ve civarında ağıt söyleme bu kadar şiddetli olmamakla beraber, sesin seviyesinin çok şiddetli olması ve ölü sahibinin kendini yerden yere vurması yukarıdaki manzarayı hatırlatmaktadır. Yine yörede, en azından belli bir süre, beyaz ve süslü giyinmek pek hoş karşılanmaz*.

* Taşköprü'nün Kayadibi köyünden Bahriye adlı bir kadının, ölen oğlu için yaktığı bir ağıt şöyledir:

Köyden çıktım anam sağlık selamet
Karapınar'ın başına vardım koptu kıyamet
Benim bir yavrum anasına emanet

Aman Allah ne diyin de neyleyin
Deli gönlümü ben kiminen eyleyin

Ne yapayım yazım böyle yazılmış
Mezarım da Kayadibi'ne kazılmış

Varın bakın bacaları tüter mi?
İki yavrum senin yerini tutar mı?

Aman Allah ne diyin de neyleyin
Deli gönlümü ben kiminen eyleyin

Deyverin babama durmasın gelsin
Gelsin de beni kara toprakta bulsun

Aman Allah dayanıp da durmalı
Taşköprü'ye çifte teller vurmali

Aman Allah ne diyin de neyleyin
Deli gönlümü ben kiminen eyleyin

Tuva Türkleri Lamaizme inanmıştır. Lamaizme göre, insan öldükten sonra onun ruhu (sünezin) başka bir canlıya geçer. İyi durum yeniden insan olarak, kötü durum ise böcek olarak yaşamaktadır. Günah işleyenler böcek gibi doğmasın diye Lamalar kum, su veya buğday üzerine dua okur, sonra onları ölünün üzerine dökerlerdi (Yoloğlu, 1999:151) Kastamonu ve civarında ölü gömüldükten ve üzeri örtüldükten sonra muhakkak, bir kapla mezarın üzerine su dökülür. Ayrıca Kastamonu ve çevresinde kandil geceleri, bayram geceleri ve diğer mübarek kabul edilen gecelerde, ölülerin ruhlarının evleri ziyaret ettiğine inanılır. İnanca göre bu tür gecelerde ruhlar bacadan eve bakarlar ve geride bıraktıkları ailelerini kontrol ederler. Bunun için böyle kutsal sayılan gecelerde, ev hanımı yağlı bir yiyecek yapar ve bu yiyeceğin kokusunu bacadan tütürür. Hiçbir şey yapamıyorsa, muhakkak yanan ocağa kokması için yağ atar. Yağ, ateşte kızaracak ve kokacak, dolayısıyla bacadan bakan ruh, ocağının tütüğünü anlayıp mutlu bir şekilde geri gidecektir. Yine böyle gecelerde ölülerin kelebek şeklinde de eve gelebilecekleri düşünülür. Bu gecelerde gece kelebeklerine pek dokunulmaz. Bu inanç, Tuva Türklerinin yukarıda bahsettiğimiz inançlarıyla şaşırtıcı derecede benzerlik göstermektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz ölünün evinde 40 gün ışık yakma motifini biz, Tuva Türklerinde de görmekteyiz. Tuvalar da ölünün arkasından 49 gün ışık yakarlar. İnanca göre ruh, ışıkta şaşırıp geriye dönmez ve yeni bir mutsuzluk olmaz. Yolunu şaşırmış ruh, insanlara felaket getirebilir. Geri dönmüş ruhlardan çekinen Tuvalar genellikle kırmızı destekli kırbaç, sarı destekli bıçak saklarlardı. İnanca göre, ruhlar ve şeytanlar bunlardan korkarlar (Yoloğlu, 1999:177) Gagavuz Türkleri de ölünün kırk gün ruhunun, önceden yaşadığı, gezdiği yerleri dolaştığına inanmaktadırlar. Eski Türkler, ölüm ruhundan korunmak için, ölü evinde kırk gün ışık yakmışlardır. Kırgız-Kazaklar, ölünün ruhu için kırk tane mum hazırlar ve her gün bir tanesini yakarlar (İnan, 1976:189).

Kastamonu ve civarında ölünün arkasından kırk gece Kur'an okunur. Bu adeti biz, Hakaslarda da görmekteyiz. Hayırcılar (destan veya hikaye söyleyen kişiler) ölü olan evde geceleri "alıptığ nımañlar" (kahramanlık destanları) okumaktadırlar. Bu destanlar buraya toplananları hem ağlatır, hem de hayat ve ölüm hakkında düşünmeye zorlardı. İnanca göre vücuttan çıkan ruh, can kırk gün yakınlarından uzakta dolaşıyor, onlara yaklaşmak istese de yaklaşıyor. Hayırcının hayı onu yakınlarına yaklaştırıyor, aileyi sonraki acılardan koruyor (Yoloğlu, 1999:152)

Ölümden sonra ölü aşı verme de çok eski bir gelenektir. Bu gelenek Kastamonu ve civarında geçerliliğini hâlâ korumaktadır. Manas Destanı'nda ölü aşı verilmesi ve o sırada yapılan merasimler çok çarpıcı bir şekilde anlatılmaktadır (Yıldız, 1995:326). Sağay Türkleri, ölüyü defnettikten sonra eve dönüp yemeye içmeye başlarlar. Ölü aşı vermek, ibtidai devirlerde doğrudan doğruya ölüye sunulmuş kurbanlardır ki bununla onların zararlarından kurtulmak istenilirdi (İnan, 1995:189). Kastamonu'da ziyaret yapılırken mezarlığa yiyecek, helva ile gidilmesi eski Türk geleneklerinin bir kalıntısıdır. Belki de daha önceleri bu yiyecekler mezarın üzerine dökülmekteyken, günümüzde İslamiyetin de tesiriyle mezarlığa ziyarete gelenlerin yediği bir gelenek olmuştur.

Yörede ölümle ilgili diğer inançlar şunlardır:

Ölünün yanına kedi koyulmaz. Kedinin ölünün ruhunu aldığına inanılır.

Vücudun birdenbire ürpermesi halinde "Bismillah Azrail yokladı" denir.

Bir kişinin ayak baş parmağın yanındaki parmak, baş parmaktan uzun ise kadınsa kocasının, erkekse karısının kendisinden önce öleceğine işarettir.

Kulağı büyük olan insan uzun ömürlü olur. Yine aynı şekilde kendi kendine konuşan insan da uzun ömürlü olur.

Gece sakız çiğneyen, ölü eti çiğnemiş olur.

Şahta pişen ekmeğin ilkinin yiyen, kadınsa ilk kocası, erkekse ilk karısı ölmüş. Evde ezan okunursa, o evden cenaze çıkarmış (Abdülkadiroğlu, 1997:184).

Sonuç: Kastamonu'da ölümle ilgili adet ve inançların, doğuda Uygurlardan, batıda Balkanlara kadar, bütün Türk halklarınıninkilerle aynı veya pek çok benzer yönlerinin olduğunu, bu kısa araştırmamızla belirtmiş olduk. Şüphesiz bu konuda söylenecek çok söz vardır. Bu çalışmanın, konuyla ilgili yapılacak olan diğer çalışmalara ışık tutacağını ümit eder saygılar sunarım.

Kaynak kişiler (Buradaki yaş oranları derlemenin yapıldığı 2004 yılına göre dir.):
Safiye Ethasanoglu: Kastamonu Subaşı köyü, 66 yaşında, ev hanımı, okur-yazar değil
Turan Demirel: Kastamonu Subaşı köyü, 33 yaşında, okur-yazar
Safiye Doğan: 1953 doğumlu, Kastamonu merkez, ev hanımı, okur-yazar değil
Behiye Tosyalıoğlu: 1965 doğumlu, Kastamonu merkez, okur-yazar
Hükmet Bağ: 1968 doğumlu, Kastamonu merkez, ev hanımı, okur-yazar
Hürriye Baltacı: Kastamonu Kuzeykent mah. 70 yaşında, ev hanımı, okur-yazar değil
Hüseyin Samancı: 43 yaşında, Kastamonu merkez, okur-yazar

KAYNAKLAR

- ABDULKADİROĞLU,** Abdülkerim (1997); "Kastamonu'da Dini Folklor veya Dini Manevi Halk İnançları" *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, Ankara.
ACAR, Mustafa (2003); *Cide ve Yöresi Folkloru*, Ankara.
AKMAN, Eyüp (2001); *Araç Folklorundan Örnekleri (Oycalı Köyü -Kastamonu)*, Ankara.
ARAZ, Rifat (1995); *Flaşpu'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*, Ankara.
BORATAV, Ferit Nalci (1984); *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul.
ERDOĞDU, Ata (1991); *Kastamonu Folkloru I*, Kastamonu.
GÖKYAY, Orhan Şaik (2000); *Deđem Korkudun Kitabı*, İstanbul.
İNAN, Abdülkadir (1976); *Eski Türk Dini Tarihi*, İstanbul.
İNAN, Abdülkadir (1995); *Tarihte ve Bu Gün Şamanizm*, Ankara.
RAHMAN, Abdülkerim (1987); *Uygurların Defin Merasimleri*, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri c.IV, Ankara.
YAVUZ, Muhsine Helimoğlu (1991); *Azerbaycan Halk Edebiyatı ile Türkiye Halk Edebiyatı Arasındaki Benzerlikler*, Ankara.
YILDIZ, Naciye (1995); *Manas Destanı ve Kırgız Kültürü ile İlgili Tespit ve Tahliiller*, Ankara.
YOĞLU, Güllü (1999); *Türklerin Aile Merasimleri*, Ankara.

ÖZET

İnsanoğlunun hayatında bazı geçiş dönemleri vardır. Bunlar doğum, sünnet, evlenme ve ölümdür. Bu araştırmamızda Kastamonu'da mevcut olan ölümle ilgili adet ve inanmalar üzerinde durduk. Tespit ettiğimiz bu adet ve inanmaları Türk dünyasındakilerle mukayese ettik. Yaptığımız karşılaştırmalar neticesinde Kastamonu'daki ölümle ilgili pratiklerin çoğunun diğer Türk illerinininkilerle ortak olduğunu gördük.

Anahtar kelimeler: *Kastamonu, ölüm, adet, inanç*

ABSTRACT

CUSTOMS AND BELIEFS ABOUT DEATH IN KASTAMONU

There are some transition periods in man's life. These are birth, circumcision, marriage and death. In this study we focused on the customs and beliefs about death in Kastamonu. We compared the customs and beliefs that we identified with the Turkish world. When we compared the practice of death in Kastamonu we saw that they were similar with the Turkish countries.

Key words: *Kastamonu, death, custom, belief*